

För länge sen i Sverige 2

Järnåldern och vikingatiden

Föremål på järnåldern

De verktyg och redskap som tillverkades av järn kunde göras vassare och hållbarare, än de verktyg och redskap som var gjorda av brons.

Av järnet kunde man också smida skäror. Skäror användes till att skörda säden. I många gårdar smidde man själv verktyg och redskap.

Man kunde också smida saxar och synålar, som man använde till att klippa tyg och sy kläder.

En skära tillverkad av järn.

En sax tillverkad av järn.

På järnåldern hade rika människor smycken och spännen tillverkade av brons. De hade också smycken tillverkade av silver och guld.

De som var mycket rika hade bägare som var tillverkade av glas. Glasföremålen köptes från Europa.

Det här är en glasbägare. Den har hittats på Öland.

Den är 1 800 år gammal och kommer från Europa.

Hur bodde man på järnåldern?

Under järnåldern blev klimatet i Sverige kallare.
Människor blev tvungna att bygga bättre hus.

Man byggde fortfarande långa hus
ungefär som på bronsåldern.
Husen kallar vi för långhus.

Långhusen på järnåldern var
aldrig kortare än 15 meter.
De längsta husen kunde vara över 50 meter långa.

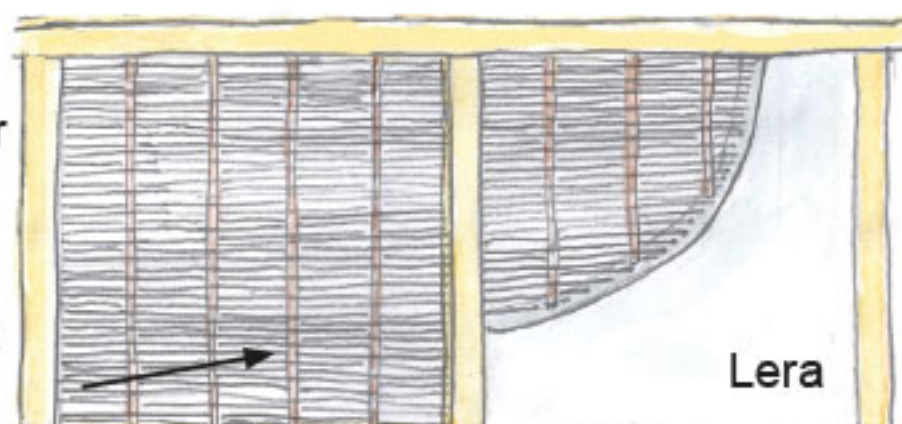
Ett långhus var det samma som en gård.
Där fanns utrymme för människor, djur och förråd.
Flera familjer som tillhörde en släkt eller ätt,
kunde bo i långhuset.

Alla medlemmar i ätten hjälptes åt
att ta hand om barn, gamla, handikappade och sjuka.

I början av järnåldern var de flesta husväggar
byggda av flätade grenar och kvistar.

Så här byggde man väggar
av grenar och kvistar.

Flätad
vägg

Taket stöttades av stora trästolpar.
Mellan stolparna fäste man några raka trästörar.
Sedan flätade man kvistar och grenar runt trästörarna,
precis som man väver tyg.

De flätade väggarna tätades sedan med lera.
Att täta med lera kallas för lerklining.

Vikingarnas skepp

Vikingarna hade olika skepp.
Handelsskeppen var korta, breda och robusta.
Vissa kunde frakta flera ton varor.

Handelsskeppen kunde segla över Östersjön,
Nordsjön och Atlanten.

Vikingarna hade också krigsskepp.
De var smala, snabba och upp till 30 meter långa.
Krigsskeppen kallades därför för långskepp.

Långskeppen hade väldigt höga mastar
och seglet kunde vara stort som en lägenhet.
Man kunde också ro skeppet med åror.

Drakskepp

Ibland kallades krigsskeppen för drakskepp
för att det satt en prydnad uppe i fören på skeppet.
Prydnaden kunde föreställa ett ormhuvud eller drakhuvud.

Alla skepp styrdes med en styråra.
Styråran satt fast på höger sida, bak i båten.
Därför kallas alla båtars högra sida för styrbord.

Bokstäver i sten

De skrivtecken som användes på vikingatiden kallas för runor.

Runorna ristades in i stora stenar som kallas för runstenar.

Från början var runstenarna målade i vackra färger, men med åren har färgerna försvunnit.

Ordet runa betydde från början hemlighet. De flesta tyckte att det var något magiskt och hemlighetsfullt över runtecknen.

Runstenarna ställdes upp vid vägkanten så att så många som möjligt skulle kunna se dem. Texterna berättar oftast om människor som dött.

Men en runsten kunde också resas för att berätta att någon byggt en fin väg eller bro. Runstenen blev en slags minnessten.

ƿ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ
f u p a r k h n

l t h t B Y t R
i a s t b m l R

Här kan du se de 16 runtecknen som fanns på vikingatiden.

Freja var släkt med Vanerna.
Hon var kärlekens och
fruktsamhetens gudinna.

Hon bodde i borgen Folkvang
och reste i en vagn dragen av
två katter.

Freja ägde också en falkdräkt,
och förklädd till fågel
kunde hon flyga runt jorden.

Freja var fruktsamhetens
gudinna

Freja ledde de kvinnliga varelserna, Valkyriorna.
De hämtade hem de döda kämparna från slagfälten
så de skulle få njuta av livet efter döden.

Frey med skeppet
Skidbladner.

Frey var släkt med Vanerna.
Han var fruktbarhetens Gud,
guden för fred och god gröda.

Han var tvillingbror till Freja.
Frey hade en stor gris
som hette Gyllenborst.

Frey ägde skeppet Skidbladner.
Skeppet kunde segla
över både land och vatten.

Skeppet rymde alla gudarna.
Det kunde fällas ihop
och stoppas i en ficka.

Du kan se skulpturer av Frey och de andra gudarna
på Göteborgs Stadsmuseum.